INKLYUZIV TA’LIMDA MUAMMO VA ULARNING YECHIMLARI

Bazarov Sardor Kenjaboy o‘g‘li
Guliston davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrasi o‘qituvchisi
Gadoyboyeva Munavvar Rustam qizi
Boshlang‘ich ta'lim yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisda inklyuziv ta’limning xalqaro tarixi va erishilgan natijalar, mamlakatimizda inklyuziv ta'lim tizimini joriy etishga qo‘yiladigan talablar, mazkur tizimni joriy etish oldida turgan muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: *inklyuziv ta’lim, xalqaro tajriba, natija, ta’lim usullari, muammo, yechim.*

Abstract: This thesis describes the international history of inclusive education and the resources it has achieved and facilitates its subsequent loading, and uses its perspective to help them. The ways of introducing this new system of inclusive education, during production, are described.

Key words: *inclusive education, international experience, result, educational methods, problem, solution.*

Ta'lim muassasalarimizda sog‘lom va imkoniyati cheklangan bolalarning birgalikdagi ta'lim tizimining joriy etilishi yurtimizda xalqaro inson huquqlari me'yorlariga mos islohotlar amalga

oshirilayotganining dalilidir. Inklyuziv ta’limning xalqaro tarixi, XX asrning boshlariga boring taqaladi lekin o‘tayotgan yillarda uning rivojlanishida katta o‘zgarishlar bo‘lmoqda. Inklyuziv ta’limning xalqaro tarixi va ta’lim tizimlarida inson huquqlarini bajarish va har bir o‘rganuvchi shaxs uchun o‘zlashtirilgan ta’lim turlarini ta’minlash maqsadida qanday rivojlanayotganligini o‘rganish uchun katta muhiyatga ega.

Inklyuziv ta’limning boshqa turlari bilan solishtirilganda, unda o‘rganuv-chilar va o‘rganayotganlar uchun erishilgan natijalar va ulardan oqilona foydalanishning xalqaro miqyosdagi o‘rnini ta’kidlash juda muhimdir. Erishilgan natijalar, o‘rganuvchilarning va o‘rganayotganlarning o‘qishi yoki o‘rganishi jarayonlari natijasida paydo bo‘layotgan bilim, ko‘nikma va shu qatorda tajribalar hisoblanadi. Bu natijalar har bir o‘rganuvchi va o‘rgangan shaxs uchun maxsusdir va ularning o‘zlashtirishlariga yordam beradi desak yanglishmagan bo‘lamiz.

Inklyuziv ta’lim tizimida o‘rganuvchilar o‘zlarining erishilgan natijalarini qatorida ularni qo‘llash uchun bir nechta usullarni o‘rgana olishlari lozim. Bu usullar, ta’limda o‘rgatilgan bilim va ko‘nikmaarni amaliy hayotda ham foydalanishlariga to‘g‘ri keladi. O‘rganuvchilar o‘zlarining erishilgan natijalarini ta’limdan tashqari hayotlarida ham qo‘llash uchun ma’naviy va amaliy usullardan foydalansalar bo‘ladies. Bular orasida, o‘zlarining so‘nggi maqbul bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarni qo‘llash yoki ulardan mustaqil hayotlarida foydalanishlar va shaxsiy hayotlarida rivojlanishlari uchun zarur.

Inklyuziv ta’limni o‘rganuvchilar va o‘qituvchilar uchun o‘zlashtirilgan ta’lim tizimlarini amalga oshirishda yordam berish muhim sanaladi. Bu muammolarni hal qilish yani o‘rganuvchilarni, har bir insonni o‘zlashtirishida uchun zarur bo‘lgan yechimlarni o‘rgatishda qollanilsa ularga yordam beradi. Quyidagi qisqa ma’lumotlarda yani inklyuziv ta’limning muammolari va ularning yechimlari haqida ko‘proq ma’lumotlardan habardor bo‘lishingiz mumkin.

Muammolar: 1. Har bir o‘rganuvchining xususiyliklari: O‘rganuvchilar o‘zlarining ta’lim stili va o‘rganish usullari bo‘yicha farqli xususiyatlarga ega bo‘lishi mumkin. Bu o‘qituvchilarga har bir o‘rganuvchi uchun eng muhim va foydali ta’lim usullarini tanlashda yordam berishni talab qiladi va ularni qulay usullar yordamida yetkazib berishlari zarur bo‘ladi.

2. Huquqiy muammolar: O‘rganuvchilar o‘rtasida yashirin diskriminatsiya, intizomli so‘zlar va qo‘llash tizimi bilan bog‘liq huquqiy muammolar paydo bo‘lishi mumkin.

O‘qituvchilar bu muammolarni aniqlash va ularni yechish uchun huquqiy muammolarni o‘rganishi va yechim topishlari zarur.

3. Ta’lim vositalari va materiallari: Ta’lim vositalari va materiallari, har bir shaxs o‘rganuvchi uchun eng qulay va foydali ko‘rsatkichlar bilan ta’minlanishlari zarur. Bu o‘rganuvchilar o‘zlarining o‘rganish potensialini oshirish va ta’limni samarali va foydali qilish uchun muhimdir.

Yechimlar: 1. Ma’naviy sabr va tajribalilik: O‘qituvchilar o‘rganuvchilarni ko‘rib chiqishda sabrli va ma’naviy tajribali bo‘lishlari zarur Har bir o‘rganuvchi uchun o‘zgaruvchan davom etadigan jarayonlar mavjud bo‘lishi mumkin va o‘qituvchilar uning oshirib borishlari kerala.

2. Huquqiy bilimlar va tushunchalar: O‘qituvchilar o‘rganuvchilarning huquq va tushunchalari haqida bilimlarga ega bo‘lishlari zarur. Bu o‘rganuvchilar uchun to‘g‘ri muammolarni tushuntirish va ularga yordam bera olishlari ham huquqiy himoya ta’minlashda muhim vazifa sanaladi.

3. Individualistik ravishda ishlash: O‘rganuvchilarni individual ravishda yaxshi ko‘rib chiqishlari va ularga o‘zlarining eng yaxshi tajribalarini taqim etishlari zarur bo‘ladi. Bu har bir shaxs o‘rganuvchi uchun eng samarali o‘rganishni va o‘rgatishni talab etadigan jarayondir.

4. Ijodkorlik va yaratuvchilik: O‘rganuvchilarni ijodkorlik va yaratuvchilikka tayyorlash yani ularga yengil va samrali ish yaratish va jamiyatda qo‘llashni o‘rganish uchun muhimdir. Inklyuziv ta’lim bu qobiliyatni rivojlantirish va ta’lim jarayonida erkinlikni ta’minlash uchun mos manbalarni joriy qiladi..Inklyuziv ta’limning muammolari va yechimlari, har bir shaxs o‘rganuvchi uchun eng yaxshi ta’lim tajribasini ta’minlash va shu qatorda o‘rganuvchilarni

o‘zlarining eng yaxshi potensiallarini oshirishda yuqori qatorlarni ko‘rsatadi. O‘qituvchilar o‘zlari uchun, har bir o‘rganuvchi uchun eng muhim va qo‘llaniladigan ta’lim usullarini topish va ulardan qay yo‘sinda foydalanish, inklyuziv ta’limning amalda yutishining muhim qismi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Inklyuziv ta'lim" fanidan o‘quv-uslubiy majmua. A.Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika instituti. Toshkent -2014.

2. X.N.Muzaffarova, D.Tangirova. "Inklyuzv ta'lim" fani bo‘yicha o‘quv- metodik qo‘llanma. Jizzax davlat pedagogika instituti. 2011 y

3. Fayziyeva U., Nazarova D., Kolbayeva X. J. Eshitishida muammolari bo‘lgan bolalar inklyuziv ta'limi. O‘XTV Avloniy nomidagi XTRXMOMI, BMT Yunisef. XBJ.T.,2005